

Samarská oblast jako druhý domov

- Samara je významným průmyslovým centrem, které je vzdálené asi tisíc kilometrů na jihovýchod od Moskvy. V regionu žije přes 1,15 mil. obyvatel.
- V letech 1935–1991 se město nazývalo Kujbyšev, podle sovětského politika Valerie Kujbyševa.
- V době 2. světové války byl Kujbyšev strategicky významným a uzavřeným městem, sídlila zde řada klíčových průmyslových závodů a stal se centrem kosmického a leteckého průmyslu. V letech 1941–43 bylo do Kujbyševa přeneseno velvyslanectví Československa.

Už se nepamatuji, kdy jsem byla v Samaře poprvé, ani kolikrát jsem tam byla celkem. Tenhle region určitě patří mezi rekordmany co do mé frekvence návštěv. Ať přijíždím pracovně, nebo odpočívat, je to pro mě, jako kdybych se vracela domů. Každá cesta má společné jmenovatele: krávy, Máša, Volha, Olga, divočina a hlavně široká ruská duše.

Západ slunce nad Volhou

Samarská oblast už dlouhé roky spolupracuje s Čechy na projektech v oblasti chovu skotu. To byl impulz mojí první návštěvy tohoto regionu. Za vším kolem krav stojí Máša. Než jsem ji poznala, nemyslela jsem si, že existuje někdo, kdo dokáže říct za minutu 547 slov nebo vést monolog několik hodin v kuse. Teď už vím, že existuje, a navíc má kamarádku Olgu, která dokáže mluvit minimálně stejně rychle a stejně dlouho jako ona. K tomu navíc ještě velmi hlasitě a většinou u toho tančí nebo alespoň pobíhá. Prostě výrazné ženy, které mají vše potřebné pevně v rukou. Takový malý samarský matriarchát. Představte si tohle všechno dohromady, podívejte se na to přes tlusté sklo láhve od vodky, vynásobte deseti, a máte zhruba základní představu o divočině v Samaře.

Dominantou Samarské oblasti je jednoznačně „mamička“ Volha, kolem které se tady točí životy všech místních, a to doslova i v přeneseném smyslu. Právě nedaleko Samary a města Toljatti, kde je závod firmy Lada (nyní Avto Vaz), leží část Kujbyševské přehrady, které se přezdívá Žigulovské moře. Řeka Volha v těchto místech dosahuje šířky okolo 30 km, a když stojíte na jednom břehu, nemáte šanci dohlédnout na ten druhý. Budí to dojem, že stojíte na kraji nekonečného moře. Přehrada je největším vodním dílem v Evropě a od sovětských časů zde funguje jedna z největších vodních elektráren světa, Kujbyševská vodní elektrárna.

Volha a voda jsou pro místní všechno. Je to nejen transportní tepna, ale také místo zábavy a setkávání lidí, večery se netráví v barech, ale u vody, nebo ještě lépe na vodě. Když začne plavební sezona, hladina je posetá množstvím nejrůznějších parníků a plavidel, která plují po všech zákoutích řeky. Nejpopulárnější je zakotvit ve slepém rameni, na kousku pevniny rozložit malý

Městská pláž v Samaře

gril, opéct si šašlik, zaplavat si v řece a zase plout dál. Tyto plavby jsou tak nejen kulturním, ale rozhodně také gastronomickým zážitkem. Před vyplutím nosíme na palubu krabice a tašky plné jídla a nápojů, abychom praktické debaty o chovu skotu a filozofické debaty o smyslu života mohli patřičně prokládat jídlem. A později samozřejmě také tancem na palubě při západu slunce. Na stole nikdy nesmějí chybět ryby, samozřejmě ty vylovené z Volhy. Marinované, sušené, uzené, uzené za studena, grilované nebo v tradiční rybí polévce, která se nazývá „ucha“. A k lokálnímu žigulovskému pivu se zásadně jedí raci. Pokaždé místním znovu a znovu vyprávím, jak by naši ochránci přírody omdlévali, kdyby to barbarství viděli, ale pokaždé jsou na stole zas. Vysvětluji jim, že u nás jsou natolik chránění, že je skoro nemůžeme ani vyfotit, abychom jim neublížili, ale pro Rusy jsou raci prostě velkou delikatesou a vaří se po kýblech. Od loupání račích schránek mám vždy prsty pořezané do krve, ale beru to jako trest za to, že se kvůli centimetru lahodného masíčka spolupodílím na genocidě těchto bezbranných tvorů.

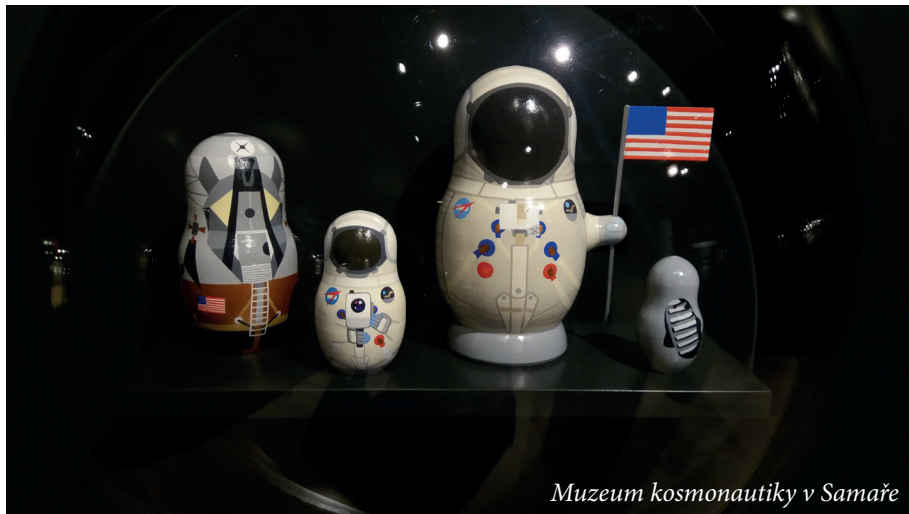
Je červenec, léto a právě nastávají tzv. „kupadelné“ svátky neboli noc před svátkem Jana Křtitele, které se slaví podle gregoriánského kalendáře v noci z 6. na 7. července. Pro východní Slované jsou tyto dny oslavami letního slunovratu, plodnosti a přírody. Otázka mých přátel je naprosto jasná: „Jste

připraveni zažít kupadelné svátky se vším, co k tomu patří?“ Myslela jsem si, že už mě tady nemůže nic překvapit, ale mylila jsem se. Všechno hlavní se bude odehrávat až večer, proto máme během dne možnost prohlédnout si Samaru.

Procházíme městem, jehož dominantou je pro mě rozhodně nábreží. Kromě promenády plné atrakcí pro děti a stánků se podél břehu rozkládá také písčná pláž. Můžete se koupat, opalovat, kitovat nebo se věnovat dalším druhům vodních sportů přímo uprostřed města. Jak jsme se přesvědčili na vlastní oči, léto je tu horké a příležitostí mnoho.

Jedním z nejzajímavějších míst v Samaře je určitě Stalinův bunkr. Supertajné místo, které je v podzemí mezi obyčejnými domy a při procházce mezi „chruščovkami“ bych si ho ani nevšimla. Díky tomu mohl být bunkr až do 90. let úspěšně utajován. Je to celkem 12 pater do hloubky 37 metrů, které byly vykopány ručně za devět měsíců během války v roce 1941. Plán byl ukrýt zde Stalina, ale jak už to tak bývá, nikdy se do tohoto bunkru ani nepodíval. Vše pro něj bylo pečlivě připraveno a stejně tak to zůstalo až dodnes. Sovětští inženýři mysleli na všechno. Pro mě je to místo dost depresivní a uvnitř mám velmi stísněný pocit, panuje tu zvláštní chlad a pach. Další zastávka, která stojí za zmínku, je muzeum kosmonautiky, které upoutá pozornost již zvenku, neboť u budovy ční 55 metrů vysoká raketa Sojuz. Pro milovníky kosmu je to rozhodně ráj. Samarčané jsou taktéž hrdí na své Divadlo opery a baletu, které stojí na Kujbyševském náměstí považovaném prý za největší v Evropě. Náměstí má rozlohu 17,4 hektarů, ale jestli je opravdu největší, potvrdit nedokážu. Každopádně mohu potvrdit, že opera Aida, kterou jsem zde zhlédla a která trvala 4 hodiny, pro mě bylo to nejdelší představení v celém mém životě.

Muzeum kosmonautiky v Samaře

Náš čas na prohlídku města vypršel a přesouváme se na venkov k Olze. Když dorazíme, přípravy na oslavy pohanského svátku jsou již v plném proudu. Olga radostí křičí a běhá po zahradě. Schází se tu celá rodina a nejbližší přátelé, takže zahradní altánek pro dvacet lidí je nám brzy malý. Z nastříhaného kapradí a květů ženy vijí věnečky a zdobí všem příchozím vlasy. Jsme jako divoké víly. Stůl je do posledního centimetru plný, jak Rusové s oblibou říkají, „nakrytý“ jídlem a nevejde se tam už ani talířek navíc. Bliny (palacinky), domácí pelmeně, pečené maso, saláty, pirohy, ovoce a vše z tradiční ruské kuchyně, na co si jen vzpomenu. Olga pobíhá kolem s pětilitrovou zavařovací sklenicí, všem rozlívá červený višňový kompot do skleniček a mističek a křičí u toho: „Tatínek mi natrhal višně, abych si udělala kompot. Já ty višně ale radši naložila do vodky a je z toho vynikající višňová nastojka. To musíte ochutnat!“ Nastojka je nápoj vzniklý macerací ovoce v alkoholu, chutná sladce a tváří se jako nenápadné pití, ale má asi tak 40 %.

Když jsme všichni patřičně napojení, najezení a nazdobení, vydáváme se při západu slunce a za zpěvu ruských národních písní průvodem přes louku k potoku. Tam dle dávných tradic házíme věnce do vody a něco si u toho přejeme. Já si v tu chvíli přeji jen zažívat takových momentů víc, protože to je něco velmi autentického a kouzlo tohoto okamžiku je slovy nepopsatelné. Nikdo si nehraje s mobilem, nikdo neřeší, jak kdo vypadá, nebo co má na sobě, jsme tady a teď, zpíváme uprostřed louky, poskakujeme a tančíme a naprosto dokonale naplňujeme ruská slova „Žít i žizni radovat sa“ (žít a radovat se ze života).

Lidé, kteří se vidí poprvé a v řadě případů také naposled, jsou naladěni na stejné vlně, dokáží blbnout jako malé děti a užívat si přítomného okamžiku. Energie, která ze všech přítomných čiší, je strašně opravdová a nabíjející. Nemyslíme na starosti doma ani v práci, na malichernosti, kvůli kterým jsme se ráno rozčlilili, na nepříjemné úkoly, které nás čekají po víkendu. Je jenom tenhle okamžik.

Večer pokračuje zpíváním u ohně a skákáním přes hranici. Dříve bylo běžné skákat přes oheň nahý, ale stud a civilizace dorazily už i sem. Program postupně přechází od starodávných tradic do moderních radovánek. V dřevěném srubu tančíme na ruský pop, máme na sobě kostýmy, veselé pokrývky hlavy a orientální šátky s třpytivými penízky. Divoká hudba a blikající diskotéková výzdoba je podmanivá. Tančí i ti, co se běžně tanci vyhýbají. Závěr toho celého veselí nemůže být jinde než v ruské „bani“. Ruská baňa se od finské sauny liší především tím, že je v ní vlhko, voda se stříká na rozpálené kameny a stěny a vznikající pára má očišťující účinky. Nasazujeme plstěné čepičky a necháme se švihat březovými větvíčkami. Štípe to a pálí, ale ten pocit je omamný. Skok do ledového bazénku mě rychle vrátí do reality. Cítím se fyzicky, ale především psychicky naprosto čistá.

Ještě intenzivnější zážitek je pro mě však baňa „po černomu“, o které jsem do té doby slyšela jen díky písničce Vladimira Vysockého. Je to starý tradiční postup napařování, který se zachoval už jen na málo místech v celém Rusku. Jedním takovým je vesnice Samsonovka v Isaklinském rajonu Samarské oblasti, kam se dostávám při jedné z dalších cest do tohoto regionu. Když přijíždíme, vypadává mobilní signál a my se kousek stranou od hlavní cesty ocitáme uprostřed zahrady rodiny Andrejevových, v oáze klidu, čistoty a tradičního venkovského života. Bydlím v chaloupce, která je zvenku

Tradiční ruská ručně malovaná pec

moderní, ale uvnitř ukrývá překrásně malovanou ruskou pec jako z pohádky. Interiér autenticky připomíná život na venkově let dávno minulých a já si připadám, jako bych se ocitla v jiném století. Uvnitř pece se už několik hodin vaří polévka „ščič“, která je plná zeleniny a v tomto případě také srnčího masa. Místnost začíná vonět „kurnikem“, obřím kulatým koláčem, ve kterém je těsto naplněno kusy kuřete, brambor, cibule a koření. Než ale bude všechno hotové, musí nám řádně vyhládnout.

Baňa „po černomu“ už je roztopená, motáme se do prostěradel a vyrážíme za novým neočekávaným zážitkem. V Rusku se chodí do baně bez plavek, ale zato ženy a muži odděleně, a tak mé vyprávění o českých saunových komplexech, kde jsou všichni společně a nazí, u ruských žen vyvolává stud a pohoršení. Unikátnost tohoto druhu bani spočívá v tom, že kouř z hořícího dřeva neuniká ven, ale mísí se s párou uvnitř. Černé saze barví stěny načerno a mají antiseptické účinky, díky kterým ničí veškeré bakterie a mikroby. Všichni mi říkají, jak je tahle baňa léčivá, ale nikdo mi neřekne, jak je náročná.

Po prvních vteřinách si připadám jako v udírně, oči mě štípou od kouře a těžce se mi dýchá. Položím se a okamžitě cítím na zádech a nohách štípání horkých mokrých březových větviček. Takhle nějak si představuji peklo, nemohu to vydržet a po pár vteřinách utíkám ven. Druhý a třetí pokus poté, co

ponořím hlavu do kbelíku plného čisté vody, už zvládám lépe. Je to zkušenost naprosto vyčerpávající. Voním jako uzená klobáska a musím přiznat, že díky tomuto rituálu je moje hlava naprosto prázdná od všech starostí a zapomněla jsem na veškerý svět kolem.

Je pravda, že hlad mám po tomto zážitku pořádný, ale když vidím prostřený stůl, trochu znejistím. „Neříkali jste, že budeme jen v pěti lidech a jsme tu na jednu noc?“ podivuji se nad dvoumetrovým stolem pokrytým talířky a jídlem do posledního centimetru. A to se na stůl vešla asi jen půlka toho, co moji přátelé přivezli, protože další

chody a dobroty jsou ještě nevybalené v krabičkách a taškách vedle. Podle mého odhadu by se tu mohlo stravovat minimálně deset lidí celý týden. Samara opět v plné parádě ukazuje tradiční pohostinnost, která je tak typická pro všechny Rusy, ale i další okolní národy.

Pokaždé když snídám v hotelu v Česku nebo zahraničí, kde je švédský stůl, se zájmem sleduji, jak všichni nechápavě pozorují snídající Rusy. Ti si na talířky nakládají téměř všechno, co je na snídani v nabídce, přináší to na společný stůl, zaplňují ho a potom obřadně snídají. Bohužel tam také často hodně „nandaného“ jídla zbyde nesnědeno a okolí s opovržením na tyto „Rusáky“ nadává. Z ruské strany to ale není prvoplánové plýtvání jídlem, prostě jsou jen odjakživa zvyklí usedat za extrémně bohatě prostřený stůl a tuto svou kulturní tradici aplikují všude.

Samozřejmě že nejsme schopni všechno sníst, a místo v žaludku neuvolňuje ani domácí samohonka. Jedinou záchranou před žlučnickým záchvatem je proto včasný úprk do postele. Světnice je od pece krásně vyhrátá a voní dřevem, spím jako miminko. Ráno se probudím brzy, přelezu si z postele na vlašnou pec, nahřívám záda a pozoruji z okna mlhu nad rybníčkem. Pan domácí chytá malé karasy a vysvětluje mi, že na konzervovanou kukuřičku Bonduelle se dá chytit i kapr lysec. Ještě mi nestačilo vyhládnout od večera, a na stole v pergole už je pro změnu snídaně. Zelenina ze zahrady, domácí vajíčka od perliček a čerstvě nadojené kozí mléko. K tomu nekonečné úsměvy paní domácí, která nám s nadšením vypráví příběh jejich statku.